



VOiNN Magazine



Voorwoord

North Sea Jazz Festival bezocht

Dit verslag schrijf ik enkele dagen nadat ik het North Sea Jazz-Festival heb bezocht. Dat festival werd door onze voormalige werkgever Nationale Nederlanden (tegenwoordig zonder streepje) gesponsord.

Ik was gast van een oud-collega van Nationale Nederlanden, tegenwoordig een van mijn vrienden. Hij heeft nu een eigen advieskantoor en had via NN kaarten gekocht (tegen kostprijs) voor enkele klanten, waarvan er een op het laatste moment verhinderd was. Ik was de vervanger.

Het bezoek was in alle opzichten een confrontatie met het begrip 'tijd'. Dat begon met het uitleggen aan mijn zoons (23 en 19) wat voor festival North Sea Jazz is. Zij vatten het als volgt samen: "Dus jij gaat naar een festival waar ooit beroemde artiesten optraden die nu zijn overleden?"

En toen was ik er nog niet eens....

Op naar Rotterdam!

Scheveningen/Den Haag? Daar wordt het festival al sinds 2006 niet meer georganiseerd.

Vanwege corona had ik al meer dan twee jaar het openbaar vervoer niet genomen maar het leek me nu wel handig. Ook dat is anders: tegenwoordig kan ik vanuit mijn woonplaats met de metro; nog sneller dan de trein.

Ook anders was de ontvangst en de manier waarop Nationale Nederlanden aanwezig was. Vanwege alle AFM-regels is die er namelijk niet. Een groot verschil met evenementen waar ik destijds als gastheer tussenpersonen van NN ontving.

Ahoy bleek eveneens veranderd. Waar ik ooit met duizenden anderen in een ijskoude of snikhete hal tentamens deed, staat nu een modern gebouw met op het parkeerterrein enkele tenten waarin artiesten optreden. Ik miste Diana Ross (78!), maar op zondag trad Alicia Keys op; 41 jaar jong.

Op het terrein was het erg druk. Vooral jonge mensen. Gelukkig was ik niet de enige van 50+, maar veel ouder zag ik ze niet. Ja, Herbie Hancock (82) maar die stond op het podium.

Tussen alle hipster-foodtrucks zocht ik naar iets te eten dat ik herkende. Dat gaf wat tijd en gelegenheid om met de andere gasten te praten. En toen kwam het ergste... "Waar kennen jullie elkaar van?" Ik zei dat de gastheer en ik elkaar kenden vanuit onze tijd bij Nationale Nederlanden, maar dat ik er niet meer werk.

"Oh, pensionado...." was het antwoord.

Terug in de metro bedacht ik dat het vergeefse moeite was geweest om uit te leggen dat dat nog ruim tien jaar duurt. Grijze haren lijken blijkbaar veel op elkaar.

Ik wens u een goede nazomer! Groet,

Dick Bukman

LEDENDAG

warm weerzien als vanouds

Op 30 mei kwamen ca 175 leden naar Mereveld in Utrecht voor de jaarlijkse ledendag.

De luchtige kwinkslagen van Frits Bos' welkomstwoord leken de toon te zetten van de dag. Maar met de aansluitende inleiding door de nieuwe voorzitter Dick Bukman werd de toonzetting een stuk ernstiger: er zijn weinig activiteiten geweest en er zijn ons velen ontvallen. Een spontane oproep uit de zaal om een minuut stilte werd ook direct gehonoreerd. De voorzitter gaf daaraan voorafgaand een resumé van wat er allemaal was bereikt in de achterliggende tijd en waarin we elkaar hadden kunnen ontmoeten: zorgverzekeringscontracten, webinars, digitalisering van communicatie, aanpassing van de huisstijl, de leden-werven-leven-actie en natuurlijk het doorlopen van het pensioenakkoord.

Namens PFI

Namens Pensioenfonds ING (PFI) sprak directeur Peter van Meel over de organisatie en de grote hoeveelheid complexe taken die bij PFI op het bordje liggen. Ook gaf hij uitleg over de samenvoeging van NN en Delta Lloyd en hoe dat pensioentechnisch in elkaar zat: "Beide pensioenen blijven apart van elkaar."

Toen Van Meel een collega wat pensioentechnische toelichting liet geven over 'mogelijke veranderingen' ontstond onrust in het publiek, waarop een aanwezige lid opmerkte: "Het PFI-bestuur gaat over ónze opgebouwde centjes en we houden niet van het opleggen van een dictaat." Waarmee de scherpte gelijk terug was in de omgang van onze vereniging met PFI, die de komende tijd mogelijk verstrekende beleidsbesluiten moet nemen over pensioenregelingen. Het basale standpunt van de vereniging werd door

> Lees verder op pagina 2

Inhoud

NIEUWS

- ledenbijeenkomsten West en Zuid-West
- In memoriam
- NN Nieuws

UW BELANG

- Commissie Pensioenen: uitrusten van pensioen interessant?

- Commissie SEB: ouderenzorg van de toekomst
- Bestuurstaken VO-PFI verdeeld

RUBRIEKEN

- Familieopstellingen door Leontien van der Plas
- Uit het archief: kruitdamp van de Bataafsche

- Column Angela over financiële zorgeloosheid
- Jaap Kranenburg schreef roman over ouder worden

spreekstalmeester Frits Bos met een vriendelijke glimlach nog eens goed samengevat: "Blijf met je vingers af van het gesloten fonds."

Familie te koop

Na de pauze met een smakelijk lunchbuffet werden enkele gastvrouwen in het zonnetje gezet die zich hadden inge-

spannen. Daarna sprak Maurice Koopman, ceo Schade & Inkomen NN. Kort samengevat: NN is de grootste verzekeraar in leven- en schade- en inkomensproducten in ons land met als waarden eenvoud, duurzaamheid en wendbaarheid waarbij hard wordt gewerkt aan het toekomstbestendig houden van NN. Op vragen uit de zaal ging hij goed in. Hoewel de artistieke performance door cabaretière en

arbeidspsycholoog Margriet Bolding ("Familie te koop") af en toe wat wenkbrauwen deed fronsen, zong de zaal enthousiast mee met de samenzang van het ter plekke ingestudeerde liedje "Als je hoop zoekt, krijg je hoop", waarna de aanwezigen zich naar de borrel begaven voor de uitwisseling van herinneringen en meningen. (Ewald Wagenaar)

LEDENDAG



Frits Bos zorgde voor een luchtige en genderneutrale opening.



Visies bespreken.



Goed gevulde zaal.



Peter van Meel: "PFI staat voor een solidaire en flexibele premieregeling in de toekomst."



Uitstekende catering.



Frits Bos geeft Dick Bukman het woord.



Bestuurders slaan handen open.



Dick en Gonny "We wilden een keer komen kijken. Het is leuk om er weer eens uit te zijn."



In memoriam

De vereniging is voor haar mutaties in het ledenbestand afhankelijk van de informatie van de leden zelf. En in geval van overlijden van informatie hierover van de nabestaanden. Het komt voor dat we wél een overlijden door krijgen maar niet de overlijdensdatum. De volgende leden zijn ons in de achterliggende periode ontvallen.

- De heer C.J. Wegman, DORDRECHT
- De heer T.A. van Leeuwen, HAREN
- De heer H.A. de Poel, DORDRECHT
- Mevrouw J.F. Peters-Wilmink, VELP
- De heer J.P.J. Hoevenaars, OUD GASTEL
- De heer J.F. Huijzer, ALMERE
- De heer H.M. Lups, DELFT
- De heer A.A. Leenhoven, EDE
- Mevrouw G.J.M. van Schie-Jongeleen, RIJSWIJK

Wij wensen de nabestaanden veel kracht bij het verwerken van dit verlies.

Nieuwe leden

In de afgelopen periode zijn 16 oud-collega's lid geworden van de VO-NN. Hierbij worden zij van harte welkom geheten bij onze vereniging.

- De heer A. Bloem, ZOETERMEER
- De heer P. van Boheemen, ROTTERDAM
- De heer P.K. Bouwes Bavinck, DEN HAAG
- De heer H.C. de Carpentier Wolf, ZWOLLE
- Mevrouw A.B.M. Groos, THOLEN
- De heer D. Heikoop, GORINCHEM
- De heer F. Mancuso, HARDINXVELD-GIESSENDAM
- De heer H.T. Nijhoff, UTRECHT
- De heer B.P. van der Ploeg, HILLEGOM
- De heer P. Rietmeyer, LEIDSCHENDAM
- De heer W. de Ruijter, AVENHORN
- Mevrouw C.J. Schäfer, DORDRECHT
- De heer F.P.H. Schlicher, PIJNACKER
- Mevrouw C. Treure, ROTTERDAM
- De heer B.A. Vink, NIEUWEGEIN
- De heer J. Visscher, CAPELLE AAN DEN IJSSEL

Terug van 'het einde van de wereld'

Aad Kant is naast ledenraadslid nu ook lid VO-PFI

Aad Kant is naast zijn verkiezing vorig jaar als lid van onze ledenraad onlangs ook gekozen in het Verantwoordingsorgaan (VO) van ons aller Pensioenfonds ING (PFI). Dat is natuurlijk ook heel goed en plezierig voor onze vereniging. Alle reden dus om wat nader kennis te maken met Aad. Afgelopen juni, na de laatste ledenraadsvergadering met het bestuur, zat ik bij Aad aan tafel ...

Aad, Nogmaals gefeliciteerd met jouw verkiezing. Ik was zojuist, tijdens de Ledenraad geraakt door jouw verhaal. Je vertelde waarom jij je individueel had aangemeld voor de VO-PFI-verkiezing (en dus niet namens onze vereniging). Wil jij het nog een keer in jouw eigen woorden vertellen?

"Ik heb ruim 20 jaar een spierziekte die in eerste instantie hele slechte vooruitzichten gaf. Na een aantal jaren zijn de symptomen gestabiliseerd en heb ik de problemen redelijk onder controle. Echter, in de herfst van 2021 kreeg ik opnieuw ernstige spierklachten waardoor het ernaar uitzag dat ik niet meer zelfstandig zou kunnen functioneren. Hoewel ik mij heel graag verkiesbaar wilde stellen voor het VO van PFI, leek mij dat niet verstandig in zo'n fase. Begin december heeft een arts vastgesteld dat mijn nieuwe klachten niet met mijn oorspronkelijke spierziekte te maken hadden, het bleek 'spierreuma' te zijn. Dit is met medicijnen binnen enkele jaren te bestrijden en volledig te genezen. De termijn voor kandidaatstelling via VO-NN was toen al gesloten en daarom heb ik mij als onafhankelijk kandidaat opgegeven."

Het siert je en fijn dat het weer goed gaat met je. Ik begreep ook dat je jouw zoon als campagneleider hebt ingezet? En alle moderne middelen in de strijd zijn gegooid?

"Ja, mijn oudste zoon is een expert op het gebied van 'social media'. Hij adviseert bedrijven, hoe zij social media optimaal kunnen inzetten voor hun bedrijf en hij kan daarna de resultaten meten. Voor mijn verkiezingscampagne heeft hij mij geadviseerd hoe ik 'LinkedIn' daarbij optimaal kon gebruiken. Dit is uiteraard het geheim van de smid. Mijn zoon heeft kunnen meten hoeveel extra stemmen het mij heeft opgeleverd en daar ben ik zeer blij mee."

Hoe zit het met jouw loopbaan bij NN/ING? Waar heb je allemaal gewerkt en tot wanneer?



INTERVIEW

Aad Kant

Ledenraadslid en lid VO-PFI Aad Kant: "Ik ben na mijn vervroegde pensionering in een groot zwart gat gevallen. Van heel hard werken naar volstrekt niets. Mijn gezin, mijn vrouw en drie volwassen kinderen hebben mij daar aan de haren weer uitgetrokken. Ik heb toen ook het plan opgepakt naar het einde van de wereld te gaan: Ushuaia, in Vuurland, Argentinië. Verder kun je niet gaan, 'Fin del Mundo', het einde van de wereld, daarna heb je alleen nog Kaap Hoorn en Antarctica. Mijn redenering was, als je naar het einde van de wereld gaat, dan kun je niet verder. Je kunt dan alleen maar terugkeren en opnieuw beginnen. Dat is ook een van de redenen waarom ik mij verkiesbaar heb gesteld voor het Verantwoordingsorgaan van PFI."

"Uiteraard kun je voor een uitgebreid overzicht op mijn LinkedIn account kijken. Ik ben in 1975, na mijn militaire diensttijd bij de cavalerie – als tankcommandant – naar de KLM gegaan. Ik ben begonnen als accountant en heb de buitenlandse vestigingen van KLM mogen controleren en de uithoeken van de wereld mogen bezoeken. Op het laatst ben ik onder andere plaatsvervangend hoofd Financien/Treasurer geweest. In 1998 ging ik naar INGIM/NNIP, de vermogensbeheerder van ING/NN. Ik ben begonnen op de Treasury, op enig moment werd ik senior relationship manager Institutional Clients, waarbij ik ca 40 relaties beheerde voor vermogensbeheer, die een pensioencontract bij NN hadden. En de laatste jaren, als kers op de taart, was ik directeur Nationale Nederlanden PPI. Ik heb met heel veel plezier gewerkt en met heel veel leuke, prettige en deskundige collega's mogen samenwerken."

Je hebt ook in de COR gezeten toch, begreep ik? Wat waren in jouw tijd de belangrijke onderwerpen die langs kwamen?

"Vele jaren ben ik lid van de COR geweest. Eerst van ING Groep, later overgegaan in COR NN Group. In mijn jaren is er zeer veel gebeurd. Eerst de expansie, de overnames en de wereldwijde groei. Daarna de financiële crisis, langs de rand van de afgrond, de grote gevolgen voor de organisatie en vooral voor het personeel. Daarnaast de vele reorganisaties

en saneringsrondes die een grote impact hadden voor mijn collega's bij ING en NN. Die ontwikkelingen hebben een grote invloed op mij gehad, ik heb mijn best gedaan het belang en de toekomst van mijn collega's veilig te stellen. Daarnaast heb ik twee keer, namens het personeel, mede onderhandeld bij de NN Group CAO's (in 2013 en 2016). Dit was echt 'hoge school' onderhandelen met de toponderhandelaars van ons bedrijf."

Tot slot Aad, wat is jouw beeld van jouw bijdrage aan de VO-PFI? Voor ons als vereniging is het een plus dat jij ook deel uitmaakt van onze ledenraad.

"Ik wil mijn expertise op het gebied van vermogensbeheer en pensioenen, mijn eerdere ervaring in het VO van PFI en NN CDC Pensioenfonds en als directeur van NN PPI inzetten voor de belangenbehartiging van de deelnemers van PFI. De komende vier jaren zullen weer intensief worden. Het nieuwe pensioenstelsel, de toekomst van PFI, indexatiemogelijkheden, de gevolgen voor ons pensioenvermogen in deze hectische tijd en niet te vergeten, de communicatie naar de deelnemers."

Veel succes de komende jaren in jouw vertegenwoordigende rollen!
(René Labordus)

VERENIGINGSNIEUWS

12 mei

Stadswandeling en rondvaart Amersfoort

Henk Fokkink schreef een kort verslag bij een leuke foto-impressie van de stadswandeling en rondvaart in Amersfoort op 12 mei 2022.

24 mei

Oorlogsmuseum Overloon

Op de website staat een kort verslag van de excursie op 24 mei 2022 naar Oorlogsmuseum Overloon.

Blog

Kees Bruin over zijn afscheid van NN

Op de website schreef Kees Bruin sinds de verschijning van het vorige ledenmagazine een persoonlijk verhaal over hoe hij zijn afscheid van NN heeft ervaren, na daar 28 jaar te hebben gewerkt. Ook andere blogschrijvers schreven nieuwe en zeer leeswaardige teksten.

45

nieuwe leden voor VO-NN

Sinds de start van de actie 'Leden werven leden' vorig jaar zijn er tot begin augustus al 45 nieuwe leden geworven. Topscorer is Kees Bruin, die voor zes nieuwe leden zorgde en – net als Hans Korink met vijf leden – een bonus-cadeaubon verdiende. Voor ieder nieuw geworven VO-NN-lid krijgt de aanbrengrer een cadeaubon van €20 en voor iedere vijfde lid zelfs een extra bon van €50. Wie bracht nog meer leden aan?



UW BELANG

Commissie Pensioenen

Is pensioen **uitruilen** interessant?

In dit artikel ga ik in op de vraag of het uitrusten van een pensioen interessant is. Allereerst beantwoord ik veelvoorkomende vragen hierover en tenslotte beschrijf ik waar meer informatie te vinden is over de voor Pensioenfonds ING (hierna PFI), ING CDC Pensioenfonds en NN CDC Pensioenfonds geldende afspraken.

Uitrusten, wat is dat?

Het partnerpensioen kun je uitrusten tegen een hoger ouderdomspensioen of vice versa. In bepaalde gevallen is het een verstandig besluit, maar het uitrusten kan grote financiële consequenties hebben. Sinds 1 januari 2002 is in de pensioenwet de mogelijkheid opgenomen om pensioenen uit te ruilen. Je kunt het partnerpensioen uitrusten tegen een hoger ouderdomspensioen of een deel van het ouderdomspensioen uitrusten tegen een hoger partnerpensioen. Ook andere pensioenvormen kun je uitrusten, maar over het algemeen gebeurt dat uitsluitend bij het ouderdomspensioen en het partnerpensioen. Uitrusten kan interessant zijn, afhankelijk van je persoonlijke situatie.

Partnerpensioen uitrusten tegen een hoger ouderdomspensioen

Om een hoger ouderdomspensioen te krijgen, kun je ervoor kiezen om het partnerpensioen hiervoor op te offeren. Je kan zowel een gedeelte hiervan uitrusten als het gehele partnerpensioen. Let op: de uitruil moet plaatsvinden voordat uw pensioenuitkering ingaat.

Berekening uitruil ligt bij het betreffende pensioenfonds

Als je kiest voor uitruil zal het pensioenfonds het recht op partnerpensioen opnieuw actuarieel gaan berekenen. Dat wil zeggen dat het pensioenfonds na moet gaan hoeveel extra ouderdomspensioen kan worden ingekocht met de waarde van het partnerpensioen. En in de omgekeerde situatie, bij uitruil van het ouderdomspensioen in een hoger partnerpensioen dient het hogere partnerpensioen én het lagere ouderdomspensioen opnieuw te worden berekend. Let op: Na het maken van de definitieve keuze is deze keuze later niet meer aan te passen.

Kortom, ga samen met je partner goed en grondig te rade wat voor beiden een wenselijk pensioenniveau is. Zeker als jij en je partner allebei pensioen hebben opgebouwd, is het verstandig om dit mee te nemen maar ook uitgaande van beider gezondheid. Neem op basis daarvan een gezamenlijke beslissing of uitrusten voor beiden interessant kan zijn, of het nu een (gedeeltelijke) ruil betreft van ouderdomspensioen in partnerpensioen of andersom. Kom je er niet uit, dan kun je altijd contact opnemen met het betrokken pensioenfonds resp. de betrokken pensioenfonds. Let op dat je deze ruiling alleen kunt doen voordat je pensioen is ingegaan.

Zorgvuldige beslissingen met inachtneming van deelnemer en partner

Omdat dergelijke beslissingen invloed hebben op zowel het ouderdomspensioen van de deelnemer als het partnerpensioen van de partner, vereist de wet dat beiden expliciet moeten instemmen met een keuze voor uitruil (als er uiteraard een partner is). Zo worden de belangen van beiden beschermd.

Wat gebeurt er bij overlijden van de pensioengerechtigde voor het bereiken van de pensioendatum?

In dat geval gaat het partnerpensioen gelijk in.

Is uitruil na overlijden nog mogelijk?

Na het overlijden van de pensioengerechtigde is het niet meer mogelijk om pensioen uit te ruilen. De keuze voor uitruil moet dus bij leven van de deelnemer en pensioengerechtigde gemaakt worden en voorafgaand aan de ingangsdatum van het ouderdomspensioen.

Waarom vervalt het ouderdomspensioen aan de pensioenuitvoerder na overlijden?

Net als bij het verzekeren van risico's is ook een pensioen een kwestie van een kansberekening maken. Het pensioen-



fonds gaat uit van een bepaalde levensverwachting. Dat is een gemiddelde voor alle deelnemers. De een krijgt langer pensioen uitgekeerd doordat hij/zij langer leeft dan het gemiddelde, de ander korter. Doordat wij steeds ouder worden, moeten de pensioenuitvoerders langer pensioen gaan uitkeren aan de gerechtigden. Zodra de gerechtigde komt te overlijden, vervalt het ouderdomspensioen zonder verdere uitkeringen. Dit is ingecalculeerd in de kansberekening. Als je een partner hebt die na je overlijden ook een pensioenuitkering nodig heeft, is daarvoor het partnerpensioen bestemd. Dat is in feite een afzonderlijke pensioenvoorziening naast je eigen ouderdomspensioen.

Waar vind ik meer informatie?

In de pensioenreglementen van PFI, en de beide CDC pensioenfonds kun je lezen wat de procedure is. Dat is bij het PFI het Pensioenreglement Pensioenfonds ING, artikel 7.4 Uitruil van partnerpensioen naar extra ouderdomspensioen of omgekeerd. Bij het Pensioenreglement Basispensioenregeling 67 van CDC ING is dat hoofdstuk 5, paragraaf 3 pagina 23 en in het Pensioenreglement NN Basispensioen per 1- januari 2022 van CDC NN is dat hoofdstuk 5, paragraaf 3, pagina 17 en 18. (Wim Evers, voorzitter Pensioencommissie)

Ledenbijeenkomsten rayons West en Zuidwest **succesvol**

Uit enquêtes die in het najaar van 2021 onder de leden van de rayons West en Zuidwest zijn gehouden, blijkt dat de leden gecharmeerd zijn van kleinschalige bijeenkomsten, met maximaal 40 deelnemers, in hun rayon. Het elkaar ontmoeten, kennis maken met hun vertegenwoordigers in de ledenraad van VO-NN en daarbij een presentatie krijgen over een actueel onderwerp op een leuke locatie wordt zeer gewaardeerd.

Rayon West

Op 20 april 2022 beet rayon West de spits af. Alle leden van het rayon werden uitgenodigd voor een bijeenkomst in Strandpaviljoen Werelds in Scheveningen. De belangstelling was groot. Binnen een dag waren de 40 gratis kaarten 'uitverkocht'. Collega's die elkaar lang niet in VO-NN verband hadden

De eerste bijeenkomst in april – strakblauwe lucht, zon, zee en strand – was een doorslaand succes.

gezien, konden in een ontspannen sfeer bijpraten. Strakblauwe luchten, zon, zee en strand gecombineerd met presentaties van William Brinkley, ledenraadslid van rayon Zuidoost, over het levenstestament en Hans Korink over het werk van de commissie Sociaal Economische Belangen. Uiteraard werd er ook kort verteld over wat de leden van VO-NN mogen verwachten. De bijeenkomst was een doorslaand succes.

Als belangrijkste wens van de leden werd genoteerd: meer van dit soort bijeenkomsten, met een groter aantal deelnemers.

Rayon Zuidwest

Op 17 mei 2022 organiseerde rayon Zuidwest haar eerste regionaal getinte bijeenkomst. Regionaal omdat de ledenraadsleden van het rayon hun leden redelijk dichtbij hun (t) huis wilden ontmoeten. Kantoor Delftse Poort (DP) in Rotterdam was de locatie en uitgenodigd werden leden die in Rotterdam en directe omgeving wonen. De animo om

te komen was duidelijk minder groot dan in rayon West. Dat was jammer maar voor de twintig aanwezigen, in een toch wel erg veranderd DP, was het een succes. Guyot van Meer, lid van de ledenraad én van de commissie Pensioenen bracht de aanwezigen op een prima manier op de hoogte van de ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenstelsel. De ledenraadsleden werden kort voorgesteld en toen was het tijd om in de gezellige bar van de locatie de contacten te hernieuwen. Een kleine peiling na afloop van de bijeenkomst leverde lovende reacties op.

Conclusie

In beide rayons is behoefte aan dit soort bijeenkomsten. Soms moet er gesleuteld worden aan het concept. Er komt zeker een vervolg.

(Tekst Jan Pouw, foto Kees Bruin)

Commissie Sociaal-Economische Belangen (SEB)

Samen **bouwen aan de ouderenzorg** van de toekomst

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft de contouren geschetst van de nieuwe normen voor ouderenzorg in de toekomst. VWS heeft hierbij samengewerkt met een groot aantal partners, waaronder Koepel Gepensioneerden als lid van de zogenoemde Seniorencolitie. De uitgangspunten zijn benoemd, de uitwerking volgt later in 2022 en daarna.

De nieuwe norm die duidelijk maakt hoe het anders moet en kan met de ouderenzorg, bestaat uit een drieslag:

- **Zelf als het kan:** zo lang mogelijk, met ondersteuning van de eigen omgeving, zelfredzaam blijven. Ook als gebreken, die bij het ouder worden horen, zich aandienen.
- **Thuis als het kan:** in een bij je passende woonvorm en in een leefomgeving die activeert en stimuleert. Ondersteuning en zorg zoveel mogelijk dichtbij.
- **Digitaal als het kan:** zoveel mogelijk zorgvragen worden beantwoord met een digitale oplossing. De digitale technologieën helpen ouderen om de zelfstandigheid te behouden en hebben een positieve invloed op de kwaliteit van leven.

Samen: heel belangrijk bij deze drieslag is dat het altijd samen is. Samen met naasten, met de samenleving, met de informele zorgverleners en met professionals. Zelfredzaam kan dus ook samenredzaam zijn.

En verder

Mooi hoor, zo'n drieslag met op het oog geen gekke uitgangspunten. Natuurlijk houd je het liefst zo lang mogelijk de regie en regel je alles zelf. Je blijft graag in je vertrouwde omgeving, in welke woonvorm dan ook, wonen en je maakt gebruik van de mogelijkheden die er op digitaal gebied zijn. Maar wat als het je niet lukt? Dan moet er hulp voorhanden zijn, in feite op alle onderdelen van de drieslag die is beschreven. Dat wordt, gelet op de toenemende vergrijzing en het stijgende personeelstekort, een hele opgave. VWS gaat samen met alle bij het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg (WOZO) betrokken partners aan de slag. Bij die partners horen nadrukkelijk ook de ouderen. Vertegenwoordigd door de Seniorencolitie. In feite is deze coalitie onze belangenbehartiger.

Wat doe jezelf?

Het is fijn dat onze belangen worden behartigd. Dat is echter geen reden om achterover te leunen. De in de drieslag benoemde driemaal 'kan' vereist een **goede voorbereiding** voor jezelf en ook voor je omgeving. We doen het immers samen.

Het voorbereiden

Het voorbereiden begint al vroeg. In de fase waarop je over voldoende 'geefkracht' beschikt. Je gebruikt je levenservaring en wijsheid om anderen, jong en oud, te helpen.

Als vrijwilliger, als mentor maar ook als oppas. Je bouwt op die manier ook een (sociaal) netwerk op dat je straks nodig hebt. Dat past mooi bij **Zelf als het kan**.

Over je woonomgeving denk je natuurlijk ook goed na. Waar dat voor je mogelijk is, zorg je voor een huis / een woonvorm waarbij op een verantwoorde manier ouder worden met zijn beperkingen geen probleem is. Op die manier lever je jouw bijdrage aan **Thuis als het kan**.

Je werkt aan je digitale vaardigheden. Ga er niet van uit dat je het wel weet, onderhouden van je kennis is de boodschap. Niet alleen voor jezelf, maar ook voor je naasten. Dat geeft je een goede basis voor **Digitaal als het kan**.

We moeten het samen doen. Als vereniging kunnen wij onze leden hierbij wellicht een handje helpen zoals het op één of andere vorm in contact brengen van jullie als leden om elkaar te stimuleren en te helpen met concrete ideeën.

(Gastbijdrage van Jan Pouw voor Commissie Sociaal Economische Belangen)



Bestuur VO-PFI

Willem Steenhoven voorzitter VO-PFI

Eind juli nam het grotendeels nieuw gekozen Verantwoordingsorgaan van Pensioen Fonds ING (VO-PFI) enkele besluiten over de taakverdeling in het VO-PFI.

Willem Steenhoven werd voorzitter en José Schoel bekleedt de komende vier jaar de functie van secretaris. Esther Grondijs neemt de taak als 'linking pin' met de commissie

Pensioenen van VO-NN en VO-ING over van Ron van Alphen die lid blijft van het VO. De linking pin zorgt voor (extra) afstemming tussen beide organen.

Je gevoel is het beste kompas

Leontien van der Plas nu bezig met systemisch coachen en familieopstellingen

Het eerste dat opvalt als je binnenkomt bij Levensecht zijn de vrolijke en gezellige kleuren. Een huiselijke, warme ruimte waar Leontien van der Plas haar praktijk voor systemisch coachen en familieopstellingen uitoefent. Leontien is 51 jaar jong en woont met man en twee kinderen in Ypenburg.

"Mijn opa begon na de oorlog een assurantie kantoor. Als hij een levensverzekering had verkocht, werd dat met het hele gezin gevierd. Hij is jong gestorven en toen heeft mijn oma het kantoor voortgezet. Ik ben spelenderwijs, letterlijk, met NN opgegroeid. Het verzekeringsspel heb ik talloze malen gespeeld en ik heb het nog steeds." Leontien glimlacht als ze over het spel vertelt. Het leek vanzelfsprekend dat zij bij een verzekeringsmaatschappij zou gaan werken. Daar ging wel het een en ander aan vooraf. Na haar opleiding tot bedrijfseconoom werd zij aangenomen als managementtrainee bij ING Groep. Een traject waarin hoge eisen werden gesteld en het goed doorlopen van assessments en het behalen van vele productgerichte bankdiploma's garanties moesten geven voor het worden van een goede manager.

Mensen die met jou werken, zeggen dat je uitblinkt in samen gaan voor het resultaat en dat je zeer nauwkeurig en vooral uiterst betrouwbaar bent. En een hele plezierige collega om mee samen te werken. Herken je dit?

"Vertrouwen is de basis voor een goede samenwerking. Ik heb vertrouwen in de mensen om mij heen en dat krijg ik ook terug. Als je dan samen intensief werkt en leuke trajecten goed voor elkaar krijgt, geeft dat een band. Zelfs als je al lang geen directe collega's meer bent, kun je contact blijven houden en van elkaar blijven leren."

Zoals wij van elkaar! Je hebt zeventien jaar gewerkt binnen de financiële dienstverlening, met name ING en NN, in functies die veel inzet eisten van een medewerker. Constante tijdsdruk, een overvloed aan projecten, lange dagen, veel nadruk op resultaat en weinig tijd voor de menselijke kant van het geheel. Welk effect had dit op jou?

"In het jaar dat ik 40 werd, raakte ik overspannen. Het was een combinatie van hoge eisen die werden gesteld, een constante, nooit aflatende prestatiedruk zonder dat ik



"Juist op oudere leeftijd kan het zinvol zijn toch eens te onderzoeken waarom de relatie met dat ene familielid zo moeizaam is..."

als mens nodig hebt. Inmiddels heb ik deze opleiding én de vervolgopleiding voor systemisch werk (familieopstellingen) met succes afgerond. De opstellingen die ik tijdens mijn opleiding meemaakte leerden me heel veel over mezelf en over hoe familiesystemen werken. Ik ben nog elke dag blij dat ik deze keuze heb gemaakt! Het is zo waardevol om inzicht te krijgen in waar gedrag en patronen vandaan komen. Om te begrijpen wat er op een diepere laag speelt in de relatie met je moeder of vader."

In 2015 besloot je toen om je eigen bedrijf 'Levensecht' te starten. Je ging je sterke punten voltijs inzetten. Uit ervaring weet ik dat je een heel betrokken en goede luisteraar bent die vriendelijk en rustig je vragen stelt en waar je je altijd veilig en op je gemak voelt. Wat houdt je praktijk in?

"Sinds 2015 ben ik systemisch coach en familieopsteller in mijn praktijk Levensecht en heb ik mij gespecialiseerd in familierelaties en persoonlijke groei. Het geeft me veel voldoening om te helpen inzicht te krijgen in wat er écht speelt en om de verbinding te herstellen of te versterken. Ik bied in mijn praktijk individuele begeleiding en geef workshops en een cursus familieopstellingen. Zo geef ik voor vrouwen een workshop over de relatie met je moeder en de lijn van vrouwen in jouw familie. Ook geef ik workshops waarin we opstellingen doen rond uiteenlopende thema's. Inmiddels heb ik al honderden mensen in mijn praktijk mogen ontmoeten."

Wat is een familieopsteller?

"Ik hoorde voor het eerst het woord familieopstellingen en mijn interesse was gelijk gewekt. Hoe meer ik er over te weten kwam, hoe meer geïntrigeerd ik raakte. Wat je doet bij een familieopstelling is dat je onderzoekt waar patronen vandaan komen. Wat is er gebeurd in een familie wat nog steeds effect heeft op jou? Bijvoorbeeld onverwerkt (jong) verlies, oorlogstrauma, buitensluiting of een familiegeheim kan lang doorwerken in de familie. Bij een opstelling kun jij in een veilige omgeving je vraag of thema onderzoeken. Andere deelnemers, die je niet kent, krijgen de 'rol' van belangrijke personen die met je

probleem te maken kunnen hebben. Het is magisch hoe zo'n proces verloopt. Iemand begint met een verhaal over wat hem of haar bezighoudt en wat hij wil uitdiepen. Dan worden de rollen verdeeld. En uiteindelijk ontstaat er een dynamiek waarin alle personen betrokken worden en meewerken om inzicht te geven aan diegene die het 'probleem' heeft aangekaart.

Onze lezers zijn veelal boven de 60. Kan ook voor hen een sessie met familie-opstellingen nog zinvol zijn?

"Juist op oudere leeftijd kan het zinvol zijn toch eens te onderzoeken waarom de relatie met dat ene familielid zo moeizaam is of waarom je je altijd zo anders, boos, alleen of verantwoordelijk hebt gevoeld. Met een familie-opstelling krijg je inzicht in de (onbewuste) dynamiek die speelt bij jouw vraag. Het kan zijn dat de achtergrond van je vraag ligt in het familiesysteem waarin je bent geboren. Dat dit voor jou de manier was om je in dit systeem staande te kunnen houden, maar dat het jou nu niet meer dient. En dan ben je nooit te oud om dit te onderzoeken omdat het je heel veel kan brengen. Een opstelling geeft rust en inzicht en dat is heel waardevol, zeker ook voor 60-plussers."

En stel dat je nog oud zeer met je vroegere werkgever te verhapstukken hebt, kun je dan ook een familie-opstelling doen, ook al is het geen familie?

"Ook voor werkgerelateerde vragen kan een opstelling heel zinvol zijn. Als je inzicht krijgt in wat er (onbewust) speelde, kun je het makkelijker verwerken. Waarom raakte die leidinggevende je zo? Waarom voelde je je altijd zo klein bij die collega en was het zo moeilijk om daar iets van te zeggen? Dit soort vragen kun je heel goed met een opstelling onderzoeken. Ook als je vaker tegen hetzelfde 'probleem' bent aangelopen kan een opstelling heel helpend zijn. Stel dat je bijvoorbeeld vaak moeite hebt gehad met je leidinggevend, dat zou dan best te maken kunnen hebben met de relatie die je met je vader hebt of hebt gehad. Met een opstelling wordt het onbewuste helder." (Angela van Leeuwen)



Een opstelling geeft rust en inzicht

Je was teamleider bij Tiel Utrecht, accountmanager Private Banking en productmanager Hypotheken bij ING Bank en toen communicatieadviseur NN. En nog steeds werk je deels in het communicatievak. Wat vind je daar zo aantrekkelijk aan?

Leontien: "Mijn drijfveer is om mensen inzicht te geven. Ik heb er plezier in om dingen eenvoudig te maken en begrijpelijk voor eenieder neer te zetten. Dat deed ik bij NN met het opstellen van communicatieplannen en de realisatie daarvan rond een thema. Later heb ik interviews gedaan en verhalen geschreven voor de 'Rookvrije Generatie' en nu werk ik freelance als seniorcommunicatieadviseur bij de Katholieke Scholenstichting Utrecht. Ik heb gemerkt dat leidinggeven voor mij geen drijfveer is."

voelde dat het gewaardeerd werd en thuis de zorg voor twee jonge kinderen. Ik had het idee dat ik overal tekortschoot. Na lang wikken en wegen ben ik gestopt met mijn baan. Een moeilijke maar goede beslissing. Want in deze periode heb ik echt ervaren dat ik eindelijk de tijd en de ruimte had om naar mijn gevoel te kunnen en willen luisteren."

Jij ging toen weer studeren...

"Ik ben gestart met een prachtige driejarige opleiding bij Phoenix Opleidingen in Utrecht waarin ik veel geleerd heb over het coachen en begeleiden van mensen die op de een of andere manier vastlopen. Zo heb ik geprofessionaliseerd wat ik altijd al graag deed: in gesprek gaan, luisteren, helpen te analyseren wat er aan de hand is en voelen wat je

NN Nieuws

Nieuws van en over Nationale-Nederlanden

Rechtbank Rotterdam doet uitspraak in collectieve procedure Wakkerpolis

De rechtbank in Rotterdam heeft een uitspraak in eerste aanleg gedaan in een collectieve procedure die door Wakkerpolis is aangespannen tegen Nationale-Nederlanden (NN) over tot 2008 gesloten beleggingsverzekeringen. NN bestudeert de uitspraak, maar concludeert dat de vorderingen van Wakkerpolis grotendeels door de rechtbank zijn afgewezen.

Samia voor een dag baas van NN

Als onderdeel van het JINC-project Baas van Morgen nam Samia voor een dag de taken over van Janet Stuijt, lid van de Management Board van NN Group. Dit project geeft leerlingen die in een omgeving met minder kansen opgroeien voor een dag de touwtjes in handen bij een groot bedrijf, ministerie of gemeente. Het thema van dit jaar was 'rolmodellen'.

NN Group en Hogeschool Utrecht starten tweejarige IT-opleiding

NN Group heeft samen met de Hogeschool Utrecht een nieuw post-hbo programma gelanceerd voor IT-collega's die hun IT-carrière willen versnellen.

Vakorganisaties en NN bereiken akkoord over nieuwe cao

Vakorganisaties CNV Vakmensen, De Unie en FNV Finance zijn een nieuwe cao overeengekomen met NN. De nieuwe cao geldt voor 7.750 medewerkers die onder een Nederlands contract werkzaam zijn bij NN en treedt in werking per 1 juli 2022. Naast afspraken over een collectieve loonverhoging, het sociaal plan en de introductie van vitaliteitsverlof, zijn er ook afspraken gemaakt over een nieuwe, toekomstbestendige pensioenregeling.

NN verruimt inclusief verlof ter ondersteuning van LHBTQIA+ collega's

Nationale-Nederlanden begrijpt dat iedereen anders is en daarom andere behoeften heeft op cruciale momenten in het leven. De organisatie vindt het belangrijk om collega's de ruimte

te geven en te ondersteunen tijdens deze belangrijke momenten. Daarom heeft ze het huidige buitengewoon verlof verruimd naar een "You matter-verlof", een verlof op maat om collega's te ondersteunen op momenten die er toe doen. Op basis van overleg tussen manager en medewerker kan dit verlof op maat worden gemaakt om de individuele collega zo goed mogelijk te ondersteunen, bijvoorbeeld bij rouw om een dierbare of bij het ondergaan van een gendertransitiebehandeling.

NN Group publiceert Community Investment Report 2021

NN Group heeft het eerste Community Investment Report gepubliceerd, een uitgebreid overzicht van de initiatieven die we ondersteunen als onderdeel van onze strategische inzet om bij te dragen aan de samenleving.

NN en The Green Village starten partnerschap

Droogte en overstromingen, hagel- en stormschade, hoge energieprijzen en gezond wonen. Het klimaat verandert en dit vraagt aanpassingen van iedereen, ook van verzekeraars en banken. Klanten en adviseurs van NN hebben bewezen innovatieve productontwikkelingen nodig om stappen naar de toekomst te kunnen zetten. Deze noodzaak tot innoveren heeft geleid tot een partnerschap van NN en The Green Village (TU Delft), een proeftuin voor duurzame innovatie in de gebouwde omgeving. Onderzoek naar innovatieve oplossingen voor een duurzame woonwijk leidt tot haalbare en betaalbare verduurzamingsoplossingen voor klanten van NN en stakeholders van The Green Village.

(Jacqueline Alders)



Affiche van de 'Bataafsche'.

De kruitramp in Leiden en een brandverzekeraar

Dit jaar is het 215 jaar geleden dat in Leiden de grootste ramp in de Nederlandse geschiedenis plaatsvond; een kruitschip ontplofte midden in een woonwijk, er vielen 151 doden en 2000 gewonden. Honderden mensen waren ontheemd omdat hun huizen waren verwoest.

Een van de verzekeraars die schade had bij deze ramp was de Bataafsche Brandwaarborg Maatschappij, een voorganger van Delta Lloyd. In de voorwaarden stond dat er zou worden uitgekeerd bij schade door brand. En deze ontploffing was geen brand, maar vuur. Dus in strikte zin zou men niet hoeven uitkeren. Een duivels dilemma voor de Bataafsche, die nog maar net een jaar geleden was opgericht als onderlinge, met als doel om samen de lasten te dragen bij een brand van een van de leden. Het devies luidde: 't Geen heden in mijn ramp door and'ren is verrigt, wordt, treft hen 't selfde leed, op morgen mij ten pligt'.

Er werd door de leiding veel gediscussieerd over wel of niet uitkeren, wat ook een ramp voor de Bataafsche zou worden. Het totale bedrag was namelijk 14.000 gulden (nu zo'n 100.000 euro). Maar na rijp beraad, en ook kijkend naar de concurrentie, keerde de Bataafsche toch uit, uit 'coulance en menselijk begrip voor de moeilijkheden van de verzekerde'. Dit had grote indruk gemaakt op de bevolking en juist het belang van een brandverzekering laten zien waardoor het aantal inschrijvingen groeide. Men was er zelf ook trots op, in alle toekomstige gevallen van twijfel werd er steeds weer op teruggekeken en dan toch uitgekeerd, net als die eerste keer in 1807.

Hier een link naar een filmpje over de Leidse kruitramp op YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=9JA40lcVuH8>
Meer informatie over de geschiedenis van NN of heeft u iets te schenken? Mail naar ingrid.elferink@nn-group.com.

(Ingrid Elferink, Specialist History NN Group)



Lang en financieel zorgeloos leven

Het klinkt als een zin uit een sprookje: zij leefden nog lang en financieel gelukkig zonder zorgen. En toch is het een realiteit dat dit voor velen niet zo vanzelfsprekend is. Ooit nagedacht over hoe oud je denkt te worden? Kijkend naar de familie van mijn ouders aan beide kanten, is negentig worden een waarschijnlijke optie. Dat een goed pensioen dan van groot belang is, lijkt evident. Dat je naast je pensioen AOW krijgt, lijkt meer dan genoeg, maar helaas is de praktijk toch anders. Met stijgende energiekosten komt ook voor de middeninkomens het passen en meten om rond te komen. Een extra spaarpotje is dan mooi meegenomen om toch die mooie vakantie te kunnen financieren.

De Belgische ceo van NN, Frank Eijnsink, stelt dat je pas zorgeloos oud kunt worden als je eerst goed de financiële risico's in kaart hebt gebracht. Hij schreef een helder en overzichtelijk A, B, C.

A. Inventariseer de financiële risico's tijdens de pensioen-jaren, zoals wat er gebeurt als je heel oud wordt en zorg nodig hebt. Denk ook aan wat het overlijden van je partner, naast het emotionele leed, financieel betekent. B. Welke maatregelen kun je nemen om je financiële gemoedsrust ook op de lange termijn te verhogen door te zorgen voor een aanvullend inkomen naast je pensioen, bijvoorbeeld door te blijven werken of aanvullend te sparen.

En bij C. wijst Eijnsink naar de overheid: Voer de noodzakelijke pensioenhervormingen door en toon aan dat ook met de stijgende levensverwachting de financiering van de wettelijke pensioenen haalbaar blijft. Of dat laatste het geval is en blijft, moeten we nog maar afwachten. Daarom is het juist zo van belang dat velen toekomstige en huidige gepensioneerden lid worden en blijven van VO-NN. Juist door onze vertegenwoordiging in VO-PFI, zie het interview met Aad Kant, kunnen we een vuist maken. Om in ieder geval de toekomst van ons pensioen zekerder te stellen.

Gepensioneerden onderschatten hun levensverwachting en dat heeft financiële gevolgen, zegt onze Belgische NN voorman. Vertrouwen op een overheid die zorg zou moeten dragen voor zijn burgers kunnen we niet langer. De AOW-leeftijd schuift steeds verder op en de pensioenzekerheid staat onder druk met het toenemende aantal mensen dat geen pensioen opbouwt vanwege de kortlopende arbeidscontracten. De meeste ZZP'ers hebben zoveel moeite om rond te komen dat een pensioen op bouwen er niet in zit. En toch: sparen voor later begint nooit te vroeg en ook nooit te laat. Een leven zonder al te grote financiële zorgen, ook na een lang leven hard werken, begint bij stilstaan bij de risico's om de financiële gemoedsrust voor de lange termijn te verhogen.

Angela van Leeuwen, hoofdredacteur

"Zeg niet te snel 'dat is niks voor mij'"

Oud-docent Jaap Kranenburg schreef een roman over ouder worden

Na een leven als docent aardrijkskunde ging Jaap Kranenburg (70) zes jaar geleden met pensioen en startte hij met een dagboek. Zijn ervaringen met het pensioneren en ouder worden goot hij daarna in een succesvolle roman, 'De ontgroening van een eerstejaars gepensioneerde'.

Hoofdpersoon Maarten beschrijft in deze roman zijn eerste jaar als pensionado aan zijn overleden vader. Het is een herkenbaar, humoristisch en dikwijls met serieuze onder-
toon geschreven verhaal. We stellen Jaap een paar vragen over zijn ontgroening als pensionado.

Hoe kwam je tot dit boek?

Jaap: "Mijn eigen dagboek heb ik verwerkt tot een roman met Maarten als hoofdpersoon die zijn ervaringen aan zijn overleden vader beschrijft. Twintig jaar geleden had ik al twee romans geschreven en in het schrijverschap was een beetje het klad gekomen.

Het leek me leuk om na 40 jaar onderwijs eens iets nieuws te beginnen. Het boek was na vijf maanden al toe aan de zesde druk. Daar ben ik hartstikke trots op."

Hoe autobiografisch is dit boek?

"Hoofdpersoon Maarten was geschiedenisdocent en ik aardrijkskundedocent, net hetzelfde dus. Dat geldt voor het hele verhaal. De dingen die Maarten uitprobeert zijn deels dezelfde als die ik heb ondernomen, van hondenshows tot taalcoaching van statushouders. En net als Maarten merkte ik dat ik me soms begon te gedragen als grumpy old man."

Waar komt dat gedrag vandaan?

"Als leraar heb je voortdurend mensen om je heen, interactie is een wezenlijk onderdeel, routineus moet je als docent anticiperen op potentiële conflictsituaties. Maar als gepensioneerde beweeg je je vaker anoniem tussen de mensen. Door die anonimiteit en verminderde interactie raak je meer in jezelf gekeerd, op zich niet erg, persoonlijk heb ik het meestal erg naar mijn zin in mijn zelfgekozen coconnetje, maar een bijverschijnsel kan zijn dat je sneller het gevoel heb dat anderen je persoonlijke ruimte schenden. En omdat het tijd kost om uit die cocon te kruipen, ben je wellicht minder goed in staat alert en met humor met dit soort situaties om te gaan."

Kun je een voorbeeld geven?

"Ik ben veel in de natuur, onder andere om vogels te tellen. Ik erger me dan aan mensen die honden laten loslopen waar dat niet is toegestaan. Ze hebben geen idee hoeveel verstoring dat teweeg brengt. Als ik ze erop

aanspreek, reageert men niet altijd leuk. Ik ging er steeds vaker met gestrekt been in, te direct. Misschien neemt met het ouder worden het vermogen om je soepel te bewegen in het menselijke verkeer wel af en worden ook de sociale vaardigheden wat strammer..."

Hoe doe je dat nu?

"Het hoeft niet zo direct, zeg ik tegen mezelf. Ietsje meer humor, een beetje meer open. Er niet als een politieagent op duiken. Ik heb dat in het boek uitgewerkt voor Maarten. Die neemt zich voor 'aan zijn lontje te werken', met succes."

Wat leerde je nog meer na je pensionering?

"Het tweede dat ik opmerkte was de pensioenparadox. Ineens had ik een zee van tijd, maar ik realiseerde me ook dat ik in de eindfase van mijn leven was beland. Overvloed en schaarste tegelijk dus. Nauw verwant hiermee zijn de 'eindfasegevoelens' waarvan Maarten een tijdje last heeft, hij meent allerlei ziekten en vormen van verval bij zichzelf te ontdekken. Maar ook hier leert hij mee leven."

Wat is je advies aan collega-pensionado's?

"Stel jezelf doelen. Stof een oude hobby af, probeer dingen uit, treed buiten je bubbel

en verdiep je in zaken waar je nooit aandacht voor hebt gehad, maar waarvan je weet dat ze voor veel mensen belangrijk zijn. Tenminste, zo heb ik dat gedaan. Cursussen, schilderen, vogelclub, vrijwilligerswerk et cetera. Ik maakte een weekschema, dat zorgde voor structuur, al hield ik me er nauwelijks aan. En ik ben weer gaan schrijven, natuurlijk."

Hoe blijf jij gezond en actief?

"Zorg voor een dagritme. Mijn ritme wordt voor een deel bepaald omdat mijn vrouw nog werkt - ook in het onderwijs. Ik kook bijna iedere dag. Ik volg een schildercursus en met mijn Cinevillepas ga ik regelmatig naar de bioscoop. Ik maak veel reisjes, in binnen- en buitenland, doe die vogeltellingen en dan is er nog het schrijven. Ik verveel me echt nooit. Het belangrijkste is dat je nieuwsgierig blijft en niet te snel zegt 'dat is niks voor mij'. Vraag jezelf af waarom het niets voor je is en probeer het eventueel uit."

Alweer met iets nieuws bezig?

"Jazeker! Uitgeverij Spectrum heeft veel werk gemaakt van dit boek, mede dankzij een enthousiaste redacteur. Ik ben inmiddels bezig met een vervolg. Wat het precies wordt kan ik nog niet zeggen, in ieder geval is het fictie."

(Ewald Wagenaar)



Uitgever:

VO-NN Magazine is een uitgave van uitgeverij Horus in opdracht van de Vereniging Oud-medewerkers NN (VO-NN).

Hoofredacteur:

Angela van Leeuwen.

Kernredactie:

Jacqueline Alders, Tom Kuyper, Ewald Wagenaar.

Vormgeving:

BADE creatieve communicatie.

Redactieadres:

administratie VO-NN, Tom Kuyper, Paul Pellastraat 234, 7558 HM Hengelo. Telefoon: 035 - 631 21 66.

Actueel nieuws over de VO-NN is te vinden op de website www.VO-NN.nl.

Ledeninformatie:

Voor vragen over het lidmaatschap, de collectieve belangenbehartiging op het gebied van pensioenen en op sociaal terrein, of om een adreswijziging door te geven, neemt u contact op met de administratie. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden teksten in te korten. © Horus, 2022.